

RIB ***RÄDDNINGSVERKETS*** ***INFORMATIONSBANK***

UTVECKLINGSPLANVERKSAMHETSÅR 1996

**RÄDDNINGSS
VERKET**

PLAN FÖR UTVECKLING AV RÄDDNINGSVERKETS INFORMATIONSBANK

Rapporten utgör redovisning till försvarsdepartementet enligt regeringsbeslut om uppdrag åt Statens räddningsverk att utarbeta en plan för hur Räddningsverkets informationsbank skall utvecklas för att tillgodose behoven inom räddningstjänsten och verksamhet med anknytning till transport av farligt gods.

Räddningsverket kommer att fortlöpande arbeta med planen och den kommer att utges i reviderad form varje år.

Planen har utarbetats under ledning av projektledare Monica Rhodiner.

Planen är resultatet av det första steget i en längre process. Den har utarbetats i samverkan med berörda myndigheter. I allt väsentligt har dessa tillstyrkt förslagen och de synpunkter som inkommit har inarbetats i materialet. På några få punkter, som inte Räddningsverket bedömer som avgörande för planen, har förslagen ifrågasatts. Tiden har inte medgett en fullständig dialog i dessa fall men verket ser inga problem att nå enighet om planens innehåll i det fortsatta arbetet som självfallet ska utföras i samverkan med de berörda myndigheterna.

1996 Statens räddningsverk, Karlstad
RIB

Beställningsnummer R79-129/96
1996 års utgåva

Innehållsförteckning

	sida	
	Sammanfattning	5
1	Inledning	7
2	Historik	9
	2.1 Tillkomst och målsättning	9
	2.2 Utredningar som berört RIB	10
	2.3 Enkätundersökningar	10
3	RIB idag	11
	3.1 Användare	11
	3.2 Innehållet i RIB	11
	3.3 Presentationsform	12
	3.4 Användarnas önskemål	12
	3.5 Måluppfyllelse	13
	3.6 Samhällsekonomisk kostnads-nyttoanalys	13
4	Omvärldsanalys	15
	4.1 Analys	15
	4.2 Utländska informationsbaser	15
	4.3 Svenska informationsbaser	16
5	RIB som en del av Räddningsverkets informationsutbud	17
	5.1 RIB - ett distributionssätt för strukturerad information	17
	5.2 Policy för informationshantering	18
	5.3 Informationspolicy - plan för RIB	19

6	Räddningsverkets framtidsvision för RIB	21
6.1	Olika tidshorisonter	21
6.2	Nya och förändrade funktioner	23
6.3	Framtida mål	25
7	Plan för utveckling av RIB	27
7.1	Arbetsorganisation och ansvarsfördelning	27
7.2	Teknisk vidareutveckling	28
7.3	Nya funktioner	29
7.4	Framtida utveckling	33
7.5	Vissa principfrågor	34
	Bilaga	35

Sammanfattning

Detta dokument visar hur RIB (Räddningsverkets informationsbank) skall utvecklas för att tillgodose behoven inom räddningstjänsten samt verksamhet med anknytning till transport av farligt gods. Det visar också RIB:s roll i Räddningsverkets informationshantering och ger bakgrunden till RIB-systemets framväxt, dess nuvarande utformning, kundkrets, användning samt önskvärd utveckling.

RIB består i sin nuvarande utformning av fyra informationsdelar:

- Kemi, farligt gods och farliga ämnen (ca 4 400 ämnen)
- Dokument, ca 6 000 dokument inom befolkningsskydd och räddningstjänst
- Resurser, en förteckning över kritiska resurser (riksresurslistan)
- Statistik, en sammanställning över räddningsinsatser (under uppbyggnad)

Delarna är tillgängliga för sökning via on-line tjänster och som separat program på PC.

De största användargrupperna finns inom polis, tull, Kustbevakningen, räddningstjänst och Räddningsverket. Näringslivet är främst intresserat av området farligt gods. Övriga intressenter är länsstyrelser, samhällsplanerare, riskmanagers, försäkringsbolag, kemi-industrin, saneringsföretag, utbildningsorgan samt myndigheter i andra länder.

I vår omvärld både i Sverige och utomlands finns flera exempel på användning av databaser inom räddningstjänsten och verksamhet med anknytning till farligt gods. Här finns ett flertal databaser kring farliga ämnen och även integrerade system för området "emergency management".

Flera utredningar och användarenkäter har understrukt behovet och nyttan med RIB. RIB ses som ett bra verktyg för utbildning, riskanalys, förebyggande av olyckor och för planering och genomförande av insatser. Den är även ett bra stöd vid tillsyn av farligt gods. Samtidigt har det framkommit önskemål om förbättringar avseende innehåll, mer detaljerade data och täckning av fler områden. Den tekniska lösningen anses som svårarbetad och är i behov av modernisering. Användarvänligheten måste bli bättre.

Räddningsverket avser att bredda och förädla idén med RIB. Detta bör ske stegvis enligt följande. Två viktiga avgränsningar har därvid gjorts. Fördjupad kunskap om behovet och funktionen av RIB under höjd beredskap och i krig är angelägen. Likaså är förutsättningarna för realistiska visioner om den mera avancerade informationsteknologins möjligheter i framtiden begränsade. Därför finns inga direkta förslag i planen för dessa områden. I stället föreslås dessa bli föremål för enskilda utvecklingsprojekt och studier.

På kort sikt: Förvalta och utveckla nuvarande RIB i enlighet med användarönskemålen.

På medellång sikt: Det är nödvändigt att integrera RIB med verkets övriga informationshantering.

På längre sikt: Räddningsverket avser att aktivt följa och prova nya uppslag i takt med att de blir tekniskt och ekonomiskt möjliga. Målet är att kunna erbjuda effektiva lösningar som tar tillvara det bästa inom IT.

Majoriteten av Räddningsverkets verksamhet medför hantering av information av olika slag, från ostrukturerade och dagsaktuella pressmeddelanden och nyhetsblad till långlivad, formaliserad och strukturerad statistik. Den ökande användningen av IT för informationshantering och förmedling ställer allt större krav på samordning. På sikt bör därför utvecklingen av RIB samordnas med Räddningsverkets hela informationshantering. Det synsätt som tillämpas är att de informationstjänster som verket erbjuder skall ha en homogen struktur. All personal skall ha tillgång till den information som behövs för att de skall kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett rationellt sätt. Därvid är det viktigt att den information som verket förmedlar som svar på frågor och som en del i samverkan med andra myndigheter har hög kvalitet och inte varierar beroende på vilken handläggare som utför arbetet.

De planer som verket har för RIB de närmaste två-tre åren behandlar följande områden:

- Arbetsorganisation och ansvarsfördelning
- Teknisk vidareutveckling
- Nya funktioner

En organisation håller på att ta form kring förvaltning och vidareutveckling. Där klargörs ansvarsroller för förvaltning av de olika informationsdelarna samt tydligare åtaganden när det gäller användarsamverkan. All nyutveckling skall ske i projektform.

Den tekniska miljön skall moderniseras och nya funktioner tillföras vad gäller geografisk lägespresentation.

När det gäller nya funktioner skall befintliga delområden byggas på och nya områden tillföras. Kvaliteten på befintliga data skall höjas bl.a. genom tätare uppdateringsintervall. Följande funktioner föreslås utvecklade för respektive delområden:

Kemi: Kemidelen skall uppdateras och utvecklas inom följande områden: nya och fler data om kemikalier, reglementen för landtransport av farligt gods i fulltext samt komplettering för sjö- och flygtransporter. Datorstöd för riskberäkningar vid val av transportsätt och rekommenderat vägnät för transport av farligt gods på väg skall utvecklas. Vid tillsyn av transport av farligt gods skall datorstöd införas.

Dokument: En biblioteksdelen skall tillföras. Detta kommer att ske i takt med att Räddningsverkets bibliotek byggs upp. Detta är en utvidgning av den befintliga dokumentdelen.

Resurser: Riksresurslistan skall revideras innan den införs i RIB. Den skall kompletteras bl.a. med avståndstabeller.

Statistik: Statistikdelen kommer att utvidgas med data kring insatsrapporter. Datainsamling påbörjas i samarbete med SCB.

Konsekvensmodeller: För räddningstjänstens behov skall beräkningar av konsekvenser av olyckor tillföras.

1 Inledning

I 1995 års regleringsbrev för budgetåret 1995/1996 anges att Statens räddningsverk skall utarbeta en plan för hur Räddningsverkets informationsbank skall utvecklas för att tillgodose behoven inom räddningstjänsten och verksamhet med anknytning till transport av farligt gods. Planen skall utarbetas i samråd med berörda myndigheter och vara klar senast den 31 december 1995.

Räddningsverket har under hösten 1995 utarbetat den begärda planen. Denna har upprättats i samråd med Arbetarskyddsstyrelsen, Järnvägsinspektionen, Kemikalieinspektionen, Kommunförbundet, Kustbevakningen, Luftfartsinspektionen, Naturvårdsverket, Rikspolisstyrelsen, Sjöfartsverket och Statens strålskyddsinstitut samt efter hörande av Sprängämnesinspektionen, Generaltullstyrelsen, Giftinformationscentralen, Kemikontoret och Institutionen för brandteknik vid Lunds tekniska högskola.

2 Historik

2.1 Tillkomst och målsättning

RIB kom till efter att flera utredningar pekat på behovet av ett centralt uppgiftsförråd (CUF). Tanken var en informationsfunktion med överblick över samtliga resurser i räddningstjänsten och ett informationssystem för transport av farligt gods. En sådan funktion skulle minska kraven på kommunernas och länsstyrelsernas behov av egna register. De skulle därmed inte behöva föra register över externa resurser. Kostnaderna för den allmänna räddningstjänstens planläggning skulle på detta sätt reduceras. I samband med att åtgärder mot olyckor vid transport av farligt gods behandlades, påvisades behovet av ett register om farliga produkters egenskaper. Ett sådant skulle ge uppgifter om produkternas egenskaper, hur människor skadas, hur produkterna oskadliggörs och vilken skyddsutrustning som erfordras vid insats.

Efter Räddningsverkets bildande påbörjades arbetet med ett centralt uppgiftsförråd 1987. En av förutsättningarna var att uppgiftsförrådet skulle kunna samverka med det kommunala systemet för räddningstjänst, Fenix, samt SOS-centralernas Coordcom. Målet var att CUF och andra delar av räddningstjänstens datorsystem skulle kunna användas i polisens och räddningstjänstens fordon. CUF fick senare namnet Räddningsverkets informationsbank, RIB.

Inriktningen för RIB har från början varit att betjäna samhällets räddningstjänster, tillsynsmyndigheter, transportorgan, industrier m fl, då det i vid mening främjar räddningstjänsten. Inriktningen av informationsbehoven var främst mot planering och genomförande av insatser, samt information inom det förebyggande området. Räddningsverket ville även skapa ett datorstöd som skulle kunna utnyttjas av de myndigheter som utövar tillsyn enligt lagen om transport av farligt gods.

Målet med RIB var:

- Att stödja lokala arbetet med att förebygga olyckor, planering och riskbedömning genom att samla skadeexempel, regeltolkningar, riskbedömningar, forskning etc och göra dem sökbara.
- Att ge grunddata till räddningstjänster för förebyggande åtgärder och ge beslutsunderlag vid operativ verksamhet.
- Att underlätta ledning av insatser och uppläggning av övningar.
- Att bygga upp ett kemikalieregister för att underlätta kontroll och tillsyn för räddningstjänsten och andra myndigheter.
- Att sammanställa och presentera vissa grunddata och statistik inom räddningstjänstsektorn.
- Att förbättra möjligheterna till samverkan och samordning av samhällets resurser.
- Att tillhandahålla RIB hela dygnet och till så låg kostnad att det inte motverkar samordningssträvanden polis-tull-räddningstjänst.

Systemet byggdes för myndigheternas behov men snart kom önskemål från näringslivet om att få tillgång till RIB.

2.2 Utredningar som berört RIB

I Räddningsverkets rapport: Transport av farligt gods, lägesrapport med åtgärdsprogram, B20-153/93, beskrivs RIB som ett "datorstöd för verksamheten". I rapporten föreslogs att RIB skulle innehålla ett antal delar varav farligt godsdelen skulle prioriteras. Innehållet i RIB skulle utökas, bl.a. skulle RIB omfatta regelverken för sjö- och flygtransport av farligt gods. Aktiv medverkan krävdes från respektive transportmyndighet.

En intern utredning hösten 1993 visade att en fortsatt satsning på RIB behövdes för att effektivisera Räddningsverkets interna arbete. RIB skulle bli ett komplement till Räddningsverkets andra informationsvägar. I utredningen klargjordes att det är viktigt med ett kraftfullt engagemang och en målmedveten inriktning för att utveckla RIB.

2.3 Enkätundersökningar

Våren 1994 genomfördes en studie hos räddningstjänsterna "Uppfattningar om RIB". En av slutsatserna var att datainnehållet i RIB var relevant. Däremot ansågs att hanteringen av systemet var besvärlig och att användarvänligheten borde förbättras. Kostnaderna ansågs vara något höga för att få allmän spridning av systemet.

En liknande studie genomfördes våren 1995 vid olika polismyndigheter kallad "RIB och polismyndigheten". Slutsatserna av denna studie visade att RIB fungerar som ett expertstöd och att informationen i systemet var relevant. Användarvänligheten ansågs dock behöva öka och systemet ansågs vara för dyrt att använda. En av rekommendationerna var att bibehålla det innehåll RIB har idag, d.v.s. både regelverk och checklista.

3 RIB idag

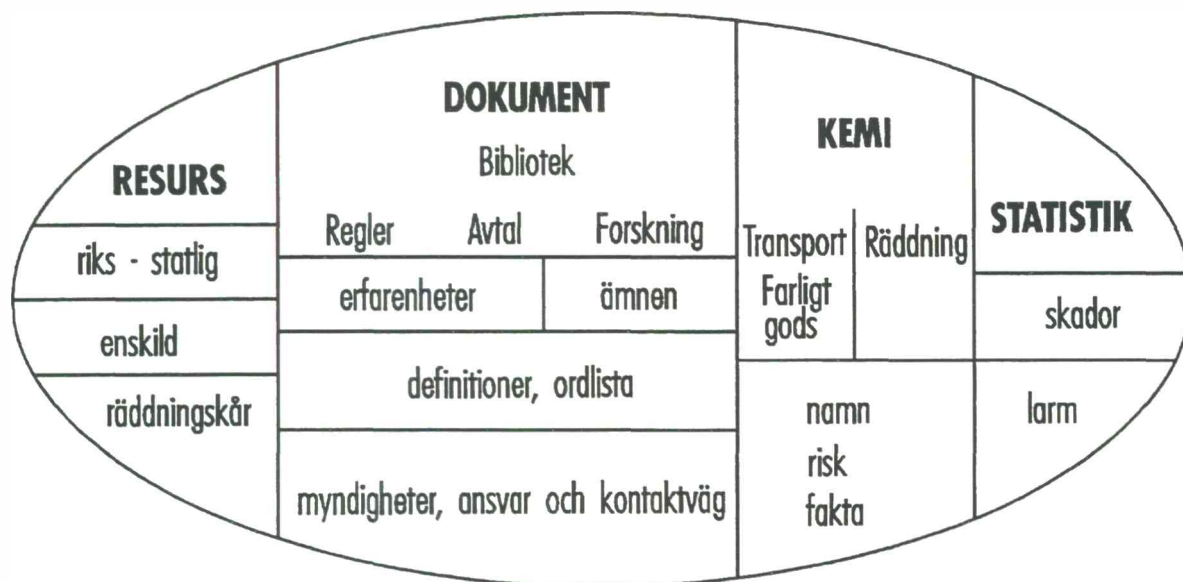
3.1 Användare

En stor användargrupp finns inom tillsynsmyndigheterna för transport av farligt gods; polisen, tullen, Banverket (Järnvägsinspektionen), Sjöfartsverket, Luftfartsverket (Luftfartsinspektionen) och Sprängämnesinspektionen. En annan viktig grupp är räddningstjänsten, speciellt den kommunala, samt Räddningsverket internt. Näringslivet, främst transportsektorn, är intresserade av farligt godsområdet. Ytterligare intressenter är länsstyrelser, samhällsplanerare, riskmanagers, försäkringsbolag, kemiindustrin, saneringsföretag, utbildningsorgan samt myndigheter i andra länder.

3.2 Innehållet i RIB

RIB består idag av fyra delar: resurs, dokument, kemi samt statistik.

Resursdelen, kallad riksresurslistan, redovisar resurser som är användbara vid räddningstjänstuppslag och framför allt resurser för räddningstjänstens behov, som finns i begränsad omfattning. Alla kommunala räddningstjänster och ca 160 företag (industri-brandkårer, flygplatsbrandkårer, saneringsföretag o.dyl.) har årligen lämnat uppgifter. Till riksresurslistan i RIB:s on-line version finns en vägvärdstabelle. Detta medför att resurser kan sökas inom ett visst avstånd från en angiven ort.

Figur 1. RIB består idag av fyra delar.

I **dokumentdelen** finns ca 6 000 dokument. De täcker området befolkningsskydd och räddningstjänst och redovisar bl.a. forskningsresultat samt erfarenheter från olyckor, miljöpåverkan från olyckor, saneringsarbete och räddningsinsatser.

Kemidelen är uppdelad på information angående bestämmelserna om transport av farligt gods ämnad för tillsynsmyndigheterna samt information som är av betydelse för

räddningstjänsten vid en kemikalieolycka. Kärnan i kemidelen innehåller namnuppgifter på kemiska ämnen, klassificeringar, riskinformation, släckmedelsval, fysikalisk-kemiska data samt emballageuppgifter. För närvarande finns uppgifter om ca 4 400 ämnen.

En sammanställning över räddningsinsatser presenteras i **statistikdelen**. Statistik samlas in en gång per år och sammanställs. Statistikdelen är under uppbyggnad och en ny insatsrapport kommer att tas i drift vid årsskiftet 95/96.

3.3 Presentationsform

RIB:s information distribueras på fyra olika sätt:

- på CD-skiva
- via terminaluppkoppling för sökning mot central databas, s. k. on-line
- i bokform
- som nyhetsblad, "Aktuellt om statistik"

CD-skivan innehåller kemidelen och dokumentdelen. On-line versionen innehåller dessutom riksresurslistan. Riksresurslistan ges även ut i bokform och statistikdelen presenteras som trycksak. Dessa båda utgåvor distribueras till alla räddningstjänster.

Räddningstjänsten och andra myndigheter betalar ett betydligt lägre pris för anslutningstid än näringslivet för att köra on-line. Ett abonnemang på CD-skivan kostar 5 000 kr/år.

3.4 Användarnas önskemål

Önskemålen från räddningstjänsten är att RIB skall vara ett verktyg för utbildning, riskanalys, förebyggande, insatsplanering och vid insats.

Polis och tull har andra krav på RIB än räddningstjänsten. För dessa grupper skall RIB fungera som ett enkelt och snabbt operativt verktyg vid kontroller av farligt gods.

Polisens krav är att ämnesregistret skall innehålla många och relevanta ämnen. Ämnesnamnen skall vara på svenska, engelska, tyska och franska. Klassificeringar av farligt gods för alla transportslag bör kunna kontrolleras via RIB. Dessutom önskar polisen att det i RIB skall finnas transportkort till de ämnen som finns med i RIB-systemet. En checklista som möjliggör enkel sökning av information baserad på regelverket för transport av farligt gods på väg, ADR, är önskvärd. Det finns krav på att hela regelverket skall finnas i fulltext. Kommentarer till vissa marginalnummer i ADR/RID är också uppgifter som bör finnas med (RID är regelverket för transport av farligt gods på järnväg). Emballageregistret bör kvarstå i nuvarande skick.

Näringslivet vill ha tillgång till liknande uppgifter som polis och tull.

Räddningsverkets personal använder RIB i liten omfattning. Det beror på att användarvänligheten och innehållet inte är så omfattande som man önskar.

Lärarna på Räddningsverkets skolor anser att RIB skall fungera som ett bra utbildnings hjälpmedel vid undervisning både nationellt och internationellt. För undervisning internationellt önskar lärarna och handläggare på Räddningsverket att kemidelen i RIB borde översättas till olika språk.

3.5 Måluppfyllelse

Utifrån målsättningen som angavs i kap. 2.1 kan följande måluppfyllelse nämnas:

- Att ge grunddata från de i RIB ingående delarna har till stora delar uppfyllts
- Att för den operativa verksamheten finns idag VT, vakthavande tjänsteman (alltid kontaktbar tjänsteman vid SRV för rådgivning), med tillgång till data ur RIB
- Att för tillsyn och förebyggande verksamhet finns dokument-, kemi-, statistik- och resursdel
- Att det har utvecklats ett kemikalierregister som täcker regelverket ADR's ämnesregister
- Att sammanställningar och statistik har utförts

3.6 Samhällsekonomisk kostnads-nyttoanalys

Kostnaderna för RIB består av administration av förmedling data-till-produkter för distribution, aktuellthållning av register och kundservice. Kostnaden skall vägas mot nyttan i form av den arbetsbesparing som sker hos både interna och externa användare. Den skall också vägas mot den arbetsbesparing som sker genom en rationaliserad och enhetlig framtagning av produkter med hjälp av RIB (jämför avsnitt 7.5).

Kostnaden för RIB går att uppskatta. Nyttan, i form av arbetsbesparingar hos interna och externa användare och en rationaliserad framtagning av produkter är däremot svårare att uppskatta. En möjlig väg vore att se det marknadsmässigt, vilket försvåras av att RIB:s produkter för närvarande inte är tekniskt anpassade till kundernas krav. Tillgängligheten till RIB är sannolikt i hög grad avgörande för RIB:s utnyttjande. En anpassning och modernisering av RIB till Windowsmiljö har därför påbörjats. När denna anpassning har skett kan efterfrågan av RIB:s produkter avläsas på ett mer rättvisande sätt.

En sannolik bedömning är att kostnaderna för RIB är relativt blygsamma sett till den arbetsbesparing som sker, dels hos användare när RIB har kundanpassats och statistikdelen tillkommer, dels vid framtagningen av produkterna.

4 Omvärldsanalys

4.1 Analys

Användningen av IT inom både offentlig förvaltning och näringsliv är mycket ojämn. De flesta länder och internationella sammanslutningar har program för att främja IT-användning. Dessa spänner över ett vitt spektrum från lagstiftning och organisation via olika tillämpningsområden till rent tekniska aspekter.

Flera områden inom räddningstjänst och farligt gods har en omfattande informationshantering och kommer därför att påverkas av de förändringar som en ökad IT-användning medför. Denna förändring pågår både i utlandet och i Sverige.

RIB passar väl in i denna bild. Den information som finns för närvarande utgör endast en del av ett betydligt större behov som räddningstjänsten har och behöver därför utvidgas och kompletteras. När det gäller tillgänglighet och paketering så kommer kraven att förändras i takt med att nya hjälpmedel uppstår och accepteras. Det är rimligt att förutse ett behov av kontinuerlig bevakning och förnyelse både när det gäller innehåll och teknisk utformning. Samtidigt är skillnaden i datamognad mellan de avancerade IT-användarna och de som just börjat mycket stor. Detta medför att äldre distributionsformer och paketeringar måste finnas kvar jämsides med att nya tillkommer.

Regeringen har beslutat att det skall sättas en prislapp på den offentliga sektorns informationstjänster. Riksrevisionsverket tillsammans med Statskontoret och Statistiska centralbyrån skall lämna in ett förslag om enhetliga principer för prissättning till regeringen senast den första december 1995. Detta kan leda till att lagstiftning och regler kan komma att ändras och därmed komma att påverka RIB.

4.1.1 Avgifter för att använda RIB

(Här kommer ett nytt avsnitt att inarbetas om kostnader för utnyttjande av RIB så snart som resultat av ovan nämnda studie finns tillgänglig. Det är ej möjligt för Räddningsverket att före årsskiftet kunna behandla frågan för RIB.)

4.2 Utländska informationsbaser

De flesta länder bygger upp databaser kring farliga ämnen. Information finns i produktregister, register för arbetarskydd och miljöskydd m.m. Dessutom finns information som är anpassad för räddningstjänst och transport av farligt gods. Man strävar efter att kunna ge både information om klassificeringar av farligt gods och snabb och kompakt information i det akuta räddningstjänstskedet. Mycket måste byggas på användarnas kunnande och erfarenhet. Flera länder och både FN och OECD anser att användaren måste vara väl förtrogen med systemen och att de skall byggas för experter.

4.3 Svenska informationsbaser

RIB skall fungera i en omvärld med andra informationskällor. Nedan presenteras kort några svenska myndigheters och organisationers exempel på området.

Polis och tull

Inom polis och tull har stora satsningar gjorts för att göra IT-hjälpmiddel tillgängliga i det dagliga arbetet. Polisen har idag system framtagna som gör det möjligt att datorkommunicera från sina fordon. Det kan då handla om att hämta uppgifter från centralt lagrade informationsbaser, t ex bilregistret.

Kemikalieinspektionen

Ett produktregister skall finnas enligt lag och skall innehålla uppgifter om kemiska produkter på den svenska marknaden, (namn på ingående ämnen, CAS-nr, mängder som importeras eller tillverkas m.m.).

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har en fritextdatabas med uppgifter om miljöpåverkan m.m. Den är tillgänglig för on-line sökning.

Giftinformationscentralen

Giftinformationscentralen (GIC) använder sig av en intern databas för akut rådgivning när människor skadats av kemiska ämnen. Kemikalieindustrin har bildat ett Emergency Response Center (ERC) på GIC. Tillverkare lämnar uppgifter till ERC som i sin tur förmedlas vid olycka. GIC lämnar uppgifter om hälsorisker och överlämnar rådgivning om räddningstjänståtgärder till vakthavande tjänsteman på Räddningsverket.

Arbetskyddsstyrelsen

ISA-registret (ett informationssystem för arbetsskador) innehåller uppgifter om olyckor och sjukdomar där arbetstagare skadats. Information till registret lämnas av yrkesinspektionerna och sammanställs av Arbetskyddsstyrelsen.

Svenska Brandförsvarsföreningen

Svenska Brandförsvarsföreningen (SBF) har ca 600 faktablad om olika kemikalier. De används av alla räddningstjänster. SBF har också en databas med uppgifter om farliga ämnen som anpassats till räddningstjänstens behov. Innehållet är strukturerat på samma sätt som faktabladerna. Databasen är tillgänglig på diskett.

Arbetskyddsnämnden

Arbetskyddsnämnden har en databas på CD-skiva kallad "Kemiska ämnen" med inriktning på hantering i arbetslivet.

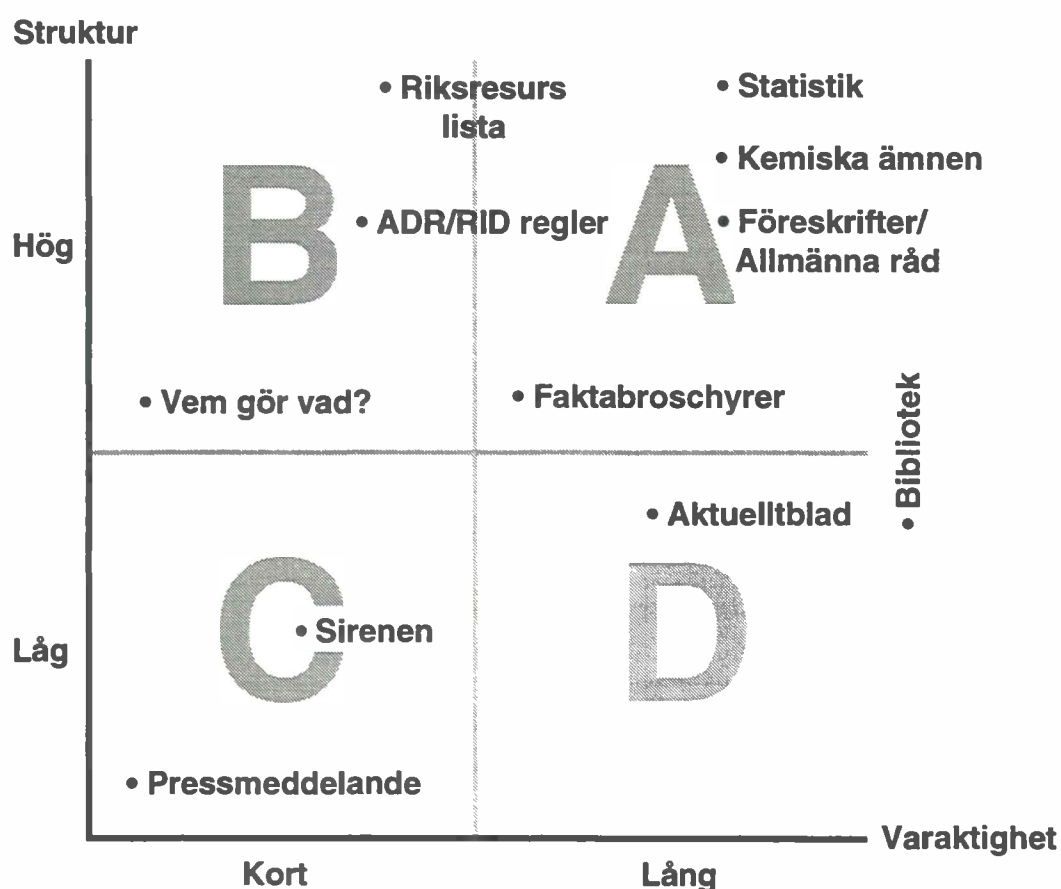
5 RIB som en del av Räddningsverkets informationsutbud

5.1 RIB - ett distributionssätt för strukturerad information

För att åskådliggöra hur RIB passar in i Räddningsverkets totala informationshantering kommer informationen att klassificeras i följande två dimensioner:

- Varaktighet – med uppdelningen kort eller lång
- Struktur – med uppdelningen låg eller hög

Detta ger en fyrfältsmodell där varje fält svarar mot en kombination av egenskaper ur de två dimensionerna (se figuren nedan).

Figur 2. En fyrfältsmodell som karakteriserar information i dimensionerna struktur och varaktighet.

I figuren ovan visas några exempel hur Räddningsverkets information återfinns i modellens fyra fält. Ett enstaka pressmeddelande har kort varaktighet och låg struktur, medan statistik, föreskrifter, allmänna råd etc. har lång varaktighet och hög struktur.

De informationsprodukter som återfinns i modellens övre högra fält, A samt delar av B-respektive och D-fälten passar väl in i RIB.

5.2 Policy för informationshantering

För informationshanteringen inom Räddningsverket bör följande fastställas:

- 1 Rutiner för klassificering enligt struktur-varaktighetsmatrisen enligt ovan
- 2 Gemensamma regler och policier för val av lagringsformat
- 3 Struktur för målgruppsanalys
- 4 Kvalitetskrav
- 5 Anvisning för val av kommunikationskanaler

5.2.1 Rutiner för klassificering

I samband med framtagning av informationsmaterial skall det klassificeras enligt fyrfältsmodellen. Därigenom kan man på ett enkelt sätt klargöra vilka informationsprodukter som bör återfinnas i RIB. Sändare-mottagarespekten bör också beaktas eftersom den är avgörande för val av lagrings- och distributionsmedium, d.v.s. är det kommunikation av typen en till en, en till många eller många till många?

5.2.2 Regler och policier för val av lagringsformat

Oavsett vilken kommunikationskanal som väljs för ett informationsbudskap - skriftlig eller elektronisk - är det angeläget att det finns ett gemensamt lagringssystem för originaldokument. Det innebär att ett lagringsformat väljs som medger enkla anpassningar för varje ny kommunikationskanal som tillkommer. Oavsett om kommunikationen sker via RIB eller Internet eller i tryckt form så skall grunddokumentet alltid vara detsamma.

5.2.3 Struktur för målgruppsanalys

Intressenternas efterfrågan av tjänster förändras allt snabbare. Helst bör Räddningsverket kunna förutse behovet långt innan intressenterna själva gjort det. Första steget i allt kommunikationsarbete är därför att analysera målgruppen och den omvärld de lever i, samt ta reda på vilka krav som ställs idag och imorgon på information.

5.2.4 Kvalitet i informationsutbudet

Framtiden kommer att ställa allt högre kvalitetskrav på Räddningsverket som informationsproducent. Detta innebär bl.a. krav på entydiga budskap, att kunna leva upp till åtaganden, att kunna precisera våra erbjudanden etc.

5.2.5 Nya kommunikationskanaler

Idag förmedlar Räddningsverket huvudsakligen information, internt och externt, via muntliga och skriftliga kommunikationskanaler. Samtidigt är intresset för nya elektroniska kommunikationskanaler, exempelvis Internet och First Class, mycket stort och ökande.

En bedömning är att de elektroniska kommunikationskanalerna innebär snabbare kommunikation med målgrupperna, kostnadsbesparingar, världsomspännande samarbetsmöjligheter, okomplicerat mångfaldigande m.m. De elektroniska kontaktvägarna bedöms dock framgent vara ett komplement till de skriftliga och muntliga.

5.3 Informationspolicy - plan för RIB

RIB är en del av Räddningverkets totala informationsutbud. Innehållet i RIB kännetecknas av hög struktur och lång varaktighet. Informationen kan också förmedlas på andra mer traditionella sätt som telefon, fax, tidningar, rapporter, sammanträden, seminarier, utbildning och konferenser.

Avsikten är att RIB skall vara åtkomligt via datanät, men från RIB kan också framställas mera traditionella produkter i t.ex. rapportform som riksresurslistor, statistisk årsbok m.m. De delar av RIB som nu är uppbyggda inriktar sig främst på att utnyttja datorns förmåga att söka och selektera information. Detta kan för biblioteksdelen innebära sökning via t ex författare, titel, ämnesområde eller fritextsökning, för farligt godsdelen sökning i ämnesregister eller i det omfattande regelverket med hjälp av aktuella frågeställningar och slutligen var i landet olika typer av så kallad riksresurser finns samt sökvägar för att nå resurserna.

Under uppbyggnad är nu även en statistikdel som förutom att utnyttja datorns förmåga att söka och selektera, utnyttjar datorns förmåga att bearbeta, sammanställa och presentera olika typer av data även geografiskt (GIS).

Man kan sammanfattningsvis säga att datorn utnyttjas till det den är bra på och sparar därför in arbete eller överhuvudtaget möjliggör att information framställs till ett rimligt pris. Det senare gäller inte minst statistikdelen av RIB. Genom att samköra RIB med andra register är det möjligt att få fram ny information.

Datainnehållet i RIB är begränsat till data om räddningstjänstsektorn inklusive farligt gods och om olika tillämpningar kräver andra data kan dessa via RIB inhämtas från aktuella register.

Arbetet med RIB måste fortgå samtidigt som Räddningsverkets informationspolicy vidareutvecklas. Det är viktigt att planen för utveckling av RIB inte står i motsatsförhållande till policyn. Med detta i minne har planen i kapitel 7 utarbetats.

6 Räddningsverkets framtidsvision för RIB

Utvecklingen inom informationsteknologin och datatekniken går oerhört fort. Räddningsverket anser att det är viktigt att planeringen av såväl utveckling som produktion av de digitala systemen för kunskapsöverföring hålls på ett jordnära och produktionsinriktat plan. Detta karaktäriserar avsnittet om framtidsvisioner och det är angeläget att understryka att detta är avsiktligt. I arbetet med planeringen har endast sådana scenarier som har en grund i de behov som kundgrupperna presenterat tagits med. Det är bara framtidsbilder, som Räddningsverket tror sig kunna förverkliga och som bedömts kunna bidra till en förhöjd praktisk kvalitet i arbetet, som bearbetats.

6.1 Olika tidshorisonter

RIB inrymmer idag ett flertal tekniska lösningar för distribution och presentation av information kring räddningstjänst och farligt gods. De är anpassade för olika användargrupperns behov och kompetens och baseras på etablerad och tillgänglig teknik. Samtidigt pågår en snabb förändring när det gäller möjligheter med och inte minst synen på IT. Den framtida utvecklingen av RIB kommer att ske på flera tidshorisonter. Dels kommer innehåll och presentation i den nuvarande RIB att förbättras. Dels skall Räddningsverket aktivt följa och delta i den pågående IT-utvecklingen för att finna och prova mer effektiva lösningar och nya användningsområden.

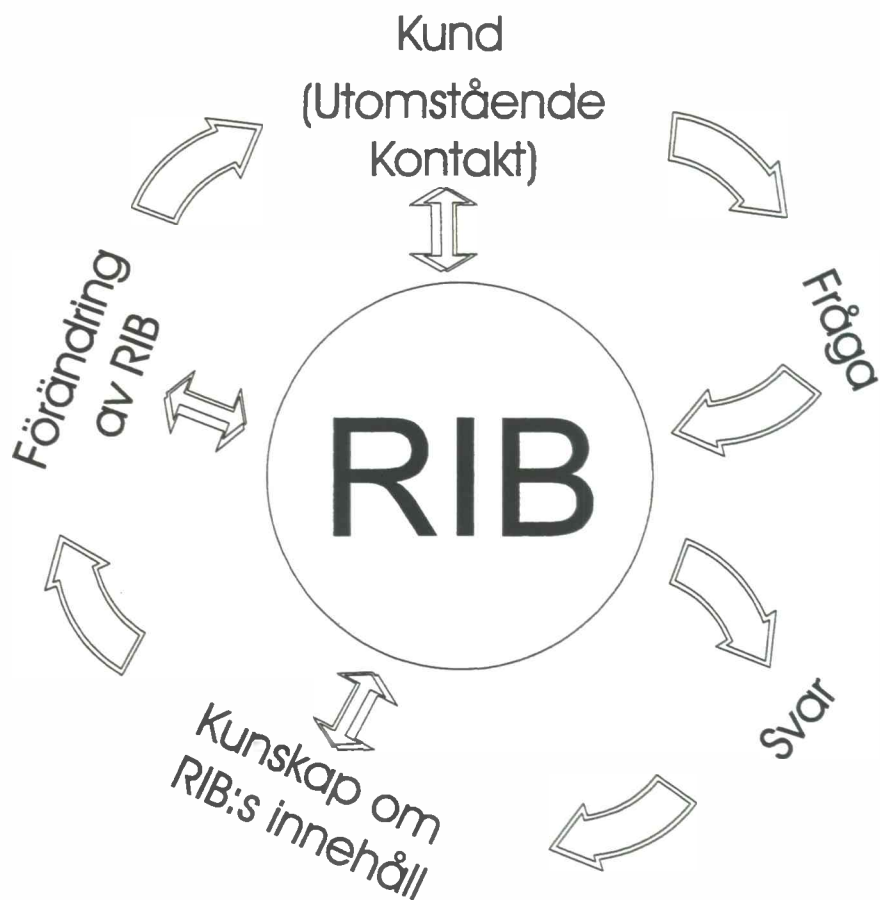
På kort sikt avser Räddningsverket att bygga på RIB med ökat innehåll i dess nuvarande form. Detta innebär att komplettera och ajourhålla befintliga data, att tillföra nya data baserat på användarönskemål samt att vidmakthålla en hög teknisk nivå på systemet.

RIB är en av flera informationsförmedlande tjänster inom Räddningsverket. Dessa kompletterar varandra och skall samverka. En översyn av verkets informationshantering har inletts och kommer att fullbordas under de närmaste åren.

Utgångspunkten för Räddningsverkets informationshantering och -förmedling är att den skall ske ur användarens perspektiv. Detta innebär att det befintliga underlaget kring RIB:s användning idag måste kompletteras med bedömningar kring framtida användningsområden samt av eventuella konkurrerande informationskällor. Detta skall översättas till behov av nya och förändrade informationstjänster.

Som framgått i kapitel 5 finns starka argument för en mer enhetlig hantering av information inom Räddningsverket. Alla handläggare måste ha tillgång till den information de behöver. De måste kunna formulera och förmedla Räddningsverkets syn i olika frågor på ett likformigt sätt. Nya medier för informationsförmedling kan ge en mer rationell verksamhet men ställer samtidigt stora krav på att regler och rutiner finns och efterföljs för lagring av grunddata. RIB är ett steg på denna väg. I sin nuvarande form omfattar RIB endast en mindre del av Räddningsverkets information. Framför allt den som är strukturerad och tämligen långlivad. Det finns därför ett uttalat behov av att vidareutveckla RIB.

Meningen är att Räddningsverket skall erbjuda ett antal förmedlingstjänster som utåt sett har en homogen struktur. Därvid engageras flera enheter inom Räddningsverket där RIB är en del. Detta arbete har startats på RIB funktionen. Utomståendes kontakter med RIB ger kunskap om vad systemet bör innehålla, vad som bör förbättras och vidareutvecklas. När den kedjan fungerar fås en rationell och effektiv hantering för utvecklingen av RIB.

Figur 3. Samband mellan kundens frågor och utveckling av RIB.

Erfarenheterna av RIB har inspirerat till många intressanta uppslag till nya användningsområden av IT inom räddningstjänsten. Räddningsverket avser att aktivt följa och prova nya uppslag i takt med att de blir tekniskt och ekonomiskt möjliga.

I följande avsnitt ges några exempel på områden och funktioner inom räddningstjänsten där RIB kan utgöra ett hjälpmedel.

6.2 Nya och förändrade funktioner

6.2.1 Räddningstjänsten

Räddningstjänsten behöver alltmer information för att utföra effektiv tillsyn, planering och räddningsinsats och kan förväntas använda datasystem alltmer operativt.

Krav på förbättrat underlag för genomförande av tillsyn kan förväntas. Här kan RIB bli ett hjälpmedel där erfarenheter av redan genomförda tillsyner runt om i landet finns sammanställda.

Räddningsverket arbetar med utveckling av metod och teknik för räddningstjänsten. Det omfattar olika områden, som till exempel kemikalieolyckor, skogsbrandsläckning, brandventilation, skyddsbeklädnader, räddningstaktik, kommunikationsolyckor och släckmedel. Dessutom bör miljöeffekter från olyckor tillföras RIB. Dessa projekt genererar en mycket stor mängd kunskap som idag sprids genom rapporter och seminarier. Med RIB har man bättre möjlighet att göra kunskapen tillgänglig i det operativa skedet under räddningsinsatsen.

På sikt kan därför RIB utvidgas till ett tämligen heltäckande stöd som kombinerar fakta och erfarenheter med avancerade beräkningsmöjligheter.

I dagsläget saknas möjligheten att utföra beräkningar i RIB. Räddningsverket har bland annat tagit fram en beräknings-/bedömningsmodell för räddningsinsats vid spridning av kemikalie-spill i mark. En motsvarande beräkningsmodell för gasolutsläpp håller på att utarbetas. Detta är exempel på modeller som kan göras tillgängliga via RIB.

RIB kan vidare utvecklas till att vara en resurs inte bara i fred utan även under höjd beredskap.

RIB har hittills i första hand utvecklats med inriktning mot ett operativt stöd i verksamheter kring fredstida räddningstjänst och transporter av farligt gods. Detta har varit ett omfattande och komplicerat projekt och verket är ännu inte framme vid något slutmål. Däremot kan anföras att strukturen och rollen nu blir allt klarare och tiden torde vara inne för att redas ut och programsätta åtgärder för dimensionen höjd beredskap och krig.

Följande scenario kring räddningsinsats är tekniskt möjligt redan idag:

Räddningsledaren är utrustad med bärbar dator där insatsplanen för objektet eller situationen är angiven. Planen har uppdaterats vid tillsyn eller t.ex. av anläggningsägaren. I andra fall införs uppgifter i planen av räddningstjänstens personal. I planen finns bilder på t.ex. kritiska delar av anläggningen eller farligt godstransporten. Resurser, experthjälp, spridningsmodeller och erfarenheter av liknande olyckor har hämtats från RIB. Redan planerade åtgärder i form av taktik och metoder finns i datorn och ger hjälp vid insats. Tillsammans med annan kommunal GIS-information om t.ex. jordarter, gasinläckning i hus, befolkningstäthet erhålls andra underlag för åtgärd. Fotografier över olyckan kan överföras via sambandsmedel till en expert som då kan ge mer konkreta råd. Vidtagna åtgärder vid olyckan införs direkt och kompletterande information om insatsen införs i insatsrapporten efter olyckan. Rapporten kan sedan användas som statistikunderlag.

6.2.2 Farligt gods

RIB skall i framtiden vara Räddningsverkets främsta medel att tillgodose informationsbehovet inom verksamhet med anknytning till transport av farligt gods. Önskemålet är att underlätta för berörda myndigheter i samband med tillsyner. Förhoppningsvis skall även övriga grupper som kommer i kontakt med farligt godstransporter ges ett effektivt hjälpmedel.

Visionen för farligt gods är att man skall få alla uppgifter från en och samma informationskälla för samtliga transportslag. RIB bör därför kompletteras avseende sjö- och lufttransport av farligt gods. Detta borde innebära rationaliseringseffekter för tillsynsmyndigheterna.

Datorbaserade riskbedömningar förväntas komma till användning vid såväl val av transportsätt som vägval. RIB måste då innehålla beräkningsgrunder och antaganden för en sådan analys.

Följande scenario kring tillsyn av farligt gods är tekniskt möjligt redan idag:

Tillsynsmannen är utrustad med en dator i form av en skrivplatta som innehåller en tillsynsblankett, kopplad till regelverken för farligt gods. Blanketten fylls i med en ljuspenna. Det medger att den kontrollerande personalen kan utföra tillsynen via datorn i direkt anslutning till transporten. När tillsynen är klar överförs informationen till en stationär dator för sammanställning. Detta kan ske efter varje arbetspass eller i brådskande fall via mobil kommunikation. Den lagrade informationen kan i ett senare skede användas för statistik-bearbetning.

6.2.3 Miljöfakta

Miljörisker och fakta om olyckors påverkan (kort- och långsiktigt) på miljön bör samlas från många håll genom ett konsekvent utnyttjande av alla tillgängliga informationskällor. En ökad tillgång på sådan kunskap kommer att förbättra både de förebyggande och skadebegränsande åtgärderna mot miljöolyckor. Uppgifter skall kunna kopplas till ämnesdelens övriga viktiga data.

RIB skall även innehålla beslutsunderlag och fakta kring saneringsinsatsen. Det innebär att det kommer till en ny grupp av användare.

6.2.4 Vakthavande tjänsteman (VT)

För Räddningsverkets VT-funktion är RIB en mycket viktig tillgång. VT är den förmedlande länken mellan räddningsledaren och dennes stab och den information som finns lagrad i RIB. VT skall alltid ha tillgång till aktuell information.

Genom att samla ofta förekommande frågor till Räddningsverket och komplettera dessa med hänvisningar till aktuella delar i RIB kan VT:s arbete underlättas.

6.2.5 Internationella insatser

Mot bakgrund av förändringarna i Östeuropa, samt utvecklingen av samarbetet med de baltiska staterna och Ryssland, har Räddningsverket konstaterat att det finns risker som kan leda till allvarliga olyckor med sådan omfattning att internationell hjälp kan behövas. Detta gäller framförallt riskerna med kemikalier i hamnstäderna, ökande transporter av farligt gods

m.m. En översättning av RIB till annat språk kan bli ett värdefullt stöd för det förebyggande arbetet inom räddningstjänsten i dessa länder.

Behovet att kunna ingripa snabbt inom dessa områden kräver en snabb, effektiv och flexibel organisation. Räddningsverket genomför under hösten 1995 en genomgripande översyn av den svenska internationella räddningsstyrkan (Rescue Team). I översynen ingår att snabbt kunna tillföra snabba insatsstyrkor för räddningsinsatser inom Sveriges närområden med ovanstående nämnda risker. Det innebär att tillgången till RIB:s resurser ses som mycket viktig för den internationella räddningsstyrkan och dess ledning.

Vid framtida internationella observatörs- och expertinsatser kommer RIB att kunna vara en av flera grundläggande förutsättningar för att kunna göra bedömningar utifrån uppdragets karaktär.

6.2.6 Intern användning

Det är en grundförutsättning att RIB används i det vardagliga arbetet på Räddningsverket för att andra skall acceptera och använda sig av systemet. Systemet skall alltså vara så utformat att den egna personalen har nytta och använder det dagligen. En följd effekt blir då att personalen känner sig motiverad att förbättra och utveckla RIB.

6.3 Framtida mål

Inriktningen av RIB har vilat på de behov och de kravspecifikationer som till stor del användarna har presenterat. I mycket liten utsträckning har man ägnat sig åt att fundera om framtiden och den avancerade informationsteknikens möjligheter.

Räddningsverket avser därför att följa utvecklingen inom IT-området och aktivt medverka till att tekniken görs tillgänglig för räddningstjänsten. I det sammanhanget skall också frågorna om RIB:s utveckling, speciellt anpassad till behoven vid höjd beredskap och krig, bearbetas.

Här följer några exempel på områden där mera avancerade tekniska lösningar skulle kunna bli aktuella och där scenariekonstruktioner och utvecklingsprojekt skulle kunna bidra till goda idéer inför framtiden:

- Användning av smart-card för kontroll av farligt godstransporter
- Användning av riskanalys för val av transportväg och sätt
- Användning av datakommunikation för datainsamling, bland annat för statistik kring räddningsinsatser
- Effektivare kontroll av farligt gods med hjälp av datoriserade tillsynsblanketter
- Spridningsmodellsberäkningar i kombination med kartpresentation
- Presentation av statistik med lägesangivning

7 Plan för utveckling av RIB

I detta avsnitt redovisar Räddningsverket en plan för utveckling av RIB under de närmaste åren.

Planeringen kan grupperas i följande områden:

- Arbetsorganisation och ansvarsfördelning
- Teknisk vidareutveckling
- Nya funktioner
- Framtida utveckling
- Kostnader

Räddningsverkets produktionsmål för RIB-funktionen (bilaga) och övriga organisationsenheters verksamhetsmål ligger till grund för denna produktionsplan.

7.1 Arbetsorganisation och ansvarsfördelning

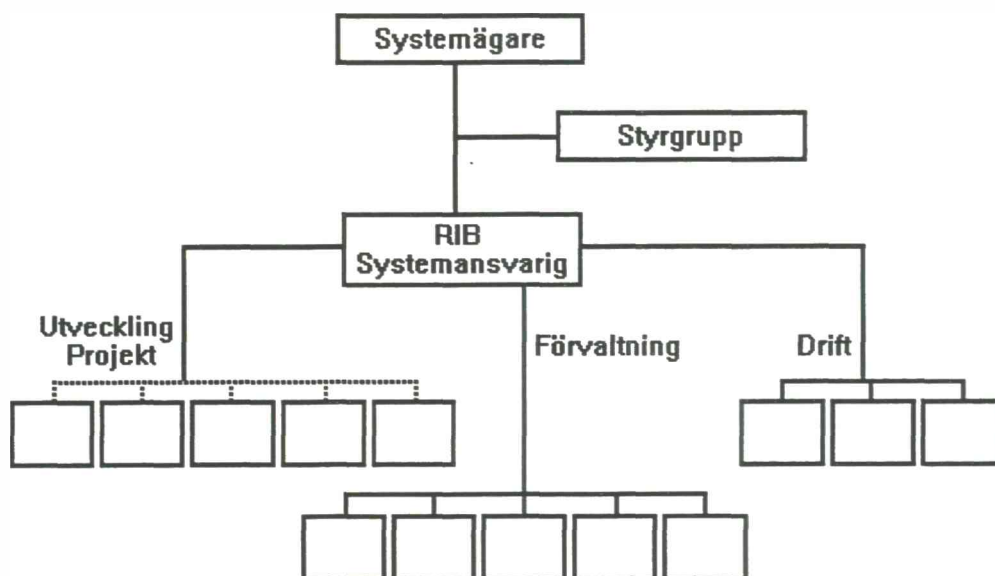
Kvaliteten på befintligt material i RIB skall höjas. Detta sker genom att en tydligare ansvarsfördelning för informationsförvaltning införs. Revision och aktualisering av materialet skall anpassas till dess förändringstakt och de externa kraven. Detta arbete har redan påbörjats och kommer att pågå oavbrutet.

För att RIB skall fungera effektivt i framtiden etablerar Räddningsverket följande struktur för samverkan med intressenter.

Figur 4 visar Räddningsverkets organisation för utveckling, förvaltning och drift av RIB. Organisationen kring RIB består av systemägare, styrgrupp, systemansvarig, förvaltningsorganisation och driftorganisation. Drift kan ske hos egen ADB-funktion, externt eller annan myndighet. Förvaltning utföres inom Räddningsverket. Utveckling av nya delar sker genom utvecklingsprojekt. Projektledare utses inom Räddningsverkets organisation och projektledaren utser även projektmedlemmar. Styrgruppen består av berörda enhetschefer inom Räddningsverket.

Referensgrupper skall tillsättas vid utveckling av nya delar av RIB. Deltagarna i referensgruppen skall representera användaren till den del som skall utvecklas. Representanter från bl.a. Räddningsverkets skolor, räddningstjänst, polis, tull och näringsliv skall ingå.

Kraven på RIB:s innehåll och utformning skall komma från användaren och utvecklas av Räddningsverket i samverkan eller med hjälp av användaren. En ständig dialog mellan användare, på såväl lokal, regional som nationell nivå skall pågå. Detta sker bl.a. genom användarträffar för respektive område. Ytterligare samverkan bör ske med berörda myndigheter och organisationer. Modeller för denna samverkan skall läggas fast under 1996.

Figur 4. RIB organisation.

7.2 Teknisk vidareutveckling

7.2.1 Anpassning till Windows

En modernisering av RIB pågår. Detta innebär att anpassa användargränssnittet från DOS till Windows. Befintliga delar i RIB: kemi, dokument och resurs skall delvis överföras till den nya miljön. Nya delar tillförs direkt i den nya miljön. Projektet är angeläget och prioriteras. Anpassningen till windowsmiljö skall vara klar 1996.

RIB används av områdesexperter vars datamognad är mycket varierande. Det finns därför önskemål om att utforma systemet så att det stöder både nybörjare och mera datakunniga användare.

7.2.2 Distribution och kommunikation

Distribution av RIB i windowsversion skall i första hand ske via CD. Behovet av att söka online är inte stort. Däremot finns kravet på kontaktmöjligheter till RIB via e-mail alternativt annan lösning för kommunikation. På detta sätt kan erfarenhetsutbyte ske snabbt och effektivt. Detta kommer att gälla för 1996. Senaste teknik skall användas för att presentera RIB. Detta sker fortlöpande.

Användarnas önskemål har i flera fall uttryckts så att sammanställningar och utdrag ur RIB skall kunna utföras av dem själva eller av RIB-funktionen. Sådana möjligheter kommer att finnas i RIB bl.a. genom att RIB-funktionen skall hålla en viss kundservice.

7.2.3 Geografiska informationssystem (GIS)

Möjligheten att använda geografiska lägesdata i RIB skall tillgodoses. Detta gäller främst resurs- och statistikdelen. I riksresurslistan skall varje resurs kunna markeras geografiskt, t.ex.

genom att resursen anges med koordinater eller på sikt anges med adress som går att använda i ett geografiskt informationssystem, för att kunna beräkna den tid det tar att hämta resursen.

Likaså bör uppgifter som samlas in för statistikunderlag vara noggrant lägesangivna för att kunna användas i GIS-sammanhang. Detta för att t.ex. kunna se tendenser för viss typ av olyckor samlade till vissa områden. Dessa uppgifter skall kunna kombineras med information som finns i samhället i övrigt, t.ex. uppgifter om trafik, boende, industrilokaliseringar och sociala förhållanden. Tillsammans kan dessa uppgifter utgöra värdefullt underlag för förebyggande av olyckor. Tidsperspektivet för denna utveckling ligger inom en 5 års period.

7.3 Nya funktioner

Dagens RIB-system har en modulär uppbyggnad. Där ingår ett antal separata informationsmängder som är tillgängliga via ett enhetligt söksystem. Det är naturligt att bygga vidare på denna paketering. Befintlig information kan dessutom förmedlas via nya kanaler. Detta medför att de befintliga tjänsterna får ökad tillgänglighet.

Ny information kan tillföras som nya moduler. Kring dessa skall nya tjänster byggas och spridas på samma sätt som de äldre.

Val av förändringar och tillägg bör ske mot bakgrund av erfarenheter från nuvarande användning.

7.3.1 Kemidel

Informationen i kemidelen skall vara anpassad för förebyggande åtgärder mot kemikalieolyckor, planering för och genomförande av räddningsinsats samt för sanering. Dessutom skall information finnas som stöd vid tillsyn samt för avsändare och transportörer av farligt gods. Informationen skall uppdateras kontinuerligt.

Kemidelen skall utvecklas inom följande områden:

Fysikaliska och kemiska data

Fysikaliska data för fler kemikalier skall tillföras. Kompletteringen gäller både ämnen som klassas som farligt gods och ämnen som inte klassas som farligt gods, men som är vanligt förekommande i samhället. De 1000 vanligaste kemikalierna skall vara införda senast 1997. En arbetsgrupp skall dessutom tillsättas för att utreda behov och möjligheter att införa handels-namn på kemiska produkter.

Farligt gods

Inriktningen för det fortsatta arbetet bör vara att införa ADR/RID i fulltext (regelverken för transport av farligt gods på väg och järnväg). Detta bör vara klart till omarbetningen av ADR/RID 1997. Kommentarer skall finnas som förtydligar texten. Beslut och bilaterala avtal kopplade till ämne skall finnas i dokumentdelen senast 1997.

Information om klass 7, radioaktiva ämnen i ADR/RID, som för närvarande inte finns i RIB, skall tillföras under 1996.

Transportklassificeringar enligt regelverken för sjö- och lufttransporter skall även fortsättningsvis finnas.

Enligt EG:s s.k. common position No 42/94 har en standardiserad kontrollista utarbetats för tillsynsverksamheten. Kontrollistan skall finnas i RIB och dessutom vara kopplad till tillämplig regeltext i ADR/RID senast under 1996. Tillsynsmyndigheterna bör påverkas att utnyttja denna "elektroniska" kontrollrapport eftersom detta skulle medge en rationell insamling av den årliga tillsynsstatistik som skall avrapporteras till EU-kommissionen under 1998.

Emballageregistret skall finnas kvar i RIB, men enklare uppdateringsrutiner, med koppling till bl.a. Sveriges Provnings och Forskningsinstitut skall införas under 1996. Dessutom skall på 2 års sikt sökning av godkänt emballage utifrån en viss kemikalie eller tvärtom kunna göras.

Domdatabasen, en sammanställning av ca 1000 domar i farligt godsmål, är idag fristående från RIB. Den skall tillföras RIB under 1996 och uppskattningsvis tillkommer årligen ca 400-500 nya domar.

Flödesstatistik för vägtransporter av farligt gods har samlats in av Räddningsverket. Informationen är lagrad i en GIS-databas och bör kunna tillföras RIB under 1997 och användas tillsammans med annan information t. ex. befolkningsstatistik och uppgifter om olika jordarter. Flödesstatistik för järnvägstransporter bör tillföras på motsvarande sätt under 1998.

Den information om rekommenderat vägnät och lokala trafikföreskrifter som presenteras i den atlas som årligen ges ut av Räddningsverket skall även vara sökbar via RIB senast 1997. Ett system för incidentrapportering av tillbud och olyckor i samband med transporter av farligt gods har föreslagits av Hot- och Riskutredningen. Detta system beräknas kunna införas tidigast 1998.

7.3.2 Räddningstjänst

Räddningsverket håller på att utveckla en programvara för dokumentation av kommunernas räddningstjänstplaner. Dessa planer kommer senast den första juli -97 att även omfatta räddningstjänstens organisation under höjd beredskap. Syftet med detta är bl a att tillsynen skall kunna fungera på ett mer tillfredsställande sätt. Detta innebär att det kommer att finnas uppgifter om vilka resurser som räddningstjänsten har i fred och under höjd beredskap. Dessa uppgifter bör vara till hjälp för operativa ställningstaganden men också intressanta för länsstyrelser och Civil Befälhavare att ha tillgång till.

Data om risker med kemikaliehantering och beslutsunderlag för insats mot olyckor med farliga ämnen skall tillföras kontinuerligt.

Beräkningar av konsekvenser av olyckor behöver kunna utföras av bl.a. räddningstjänsten. I dag finns en datoriserad modell för kemikaliespridning i mark. Modellen tillförs RIB under 1996. På sikt skall kemikalie och fysikaliska data från RIB kopplas till denna. Gasspridningsmodeller skall också läggas in. Modeller för spridning av kemiska stridsmedel med skadeutfallsberäkningar är nödvändiga för planering av räddningstjänstens insatser i sådan miljö. När dessa anses färdigutvecklade införs de successivt i RIB. Modellerna blir dessutom användbara för andra användare t.ex. samhällsplanerare och konsulter.

För räddningstjänstens behov finns flera näraliggande system vilka nämns i avsnitt 4. Räddningsverket skall vid utveckling av RIB ta hänsyn till detta och utveckla ett system som kompletterar övriga intressenters system.

7.3.3 Biblioteksdel

Bibliotek under uppbyggnad

Räddningsverket håller på att bygga upp ett bibliotek i Karlstad. Kärnan i bibliotekets samlingar av böcker och dokument är de närmare 6 000 skrifter som lagts in i databasen RIB under åren. Nu sker en klassificering och redigering av dessa poster, så att de anpassas även till bibliotekets behov. Det innebär samtidigt att skrifterna kan exponeras för den som vill gå och söka direkt i bokhyllorna. Detta kommer att ske under 1996.

RIB som bibliotekskatalog

Dokumentdelen i RIB får två funktioner. Den fortsätter att vara en traditionell databas, men blir samtidigt bibliotekskatalog för bibliotekets samlingar i Karlstad och på sikt också för räddningsskolornas samlingar.

Räddningsskolornas bibliotek deltar i uppbyggnaden av RIB. Detta gör biblioteksdelen till en gemensam resurs, där man kan gå in från hela landet och söka efter böcker och andra dokument. Det gemensamma systemet för katalogisering, klassificering och sökning gör de olika Räddningsverksbiblioteken till en riksresurs både i utbildningen och i det praktiska räddningstjänstarbetet. Arbetet har påbörjats och räddningsskolorna ansluter sig under hösten 1996.

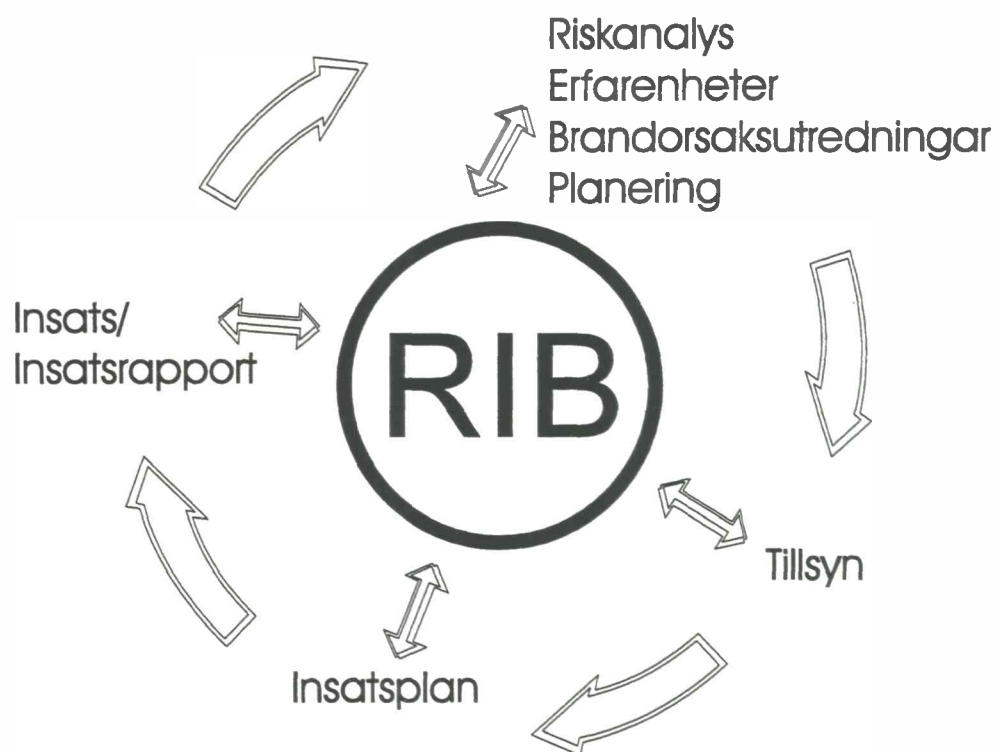
Samtidigt är det viktigt att fortsätta det samarbete som inletts med andra bibliotek, bl.a. Svenska Brandförsvärsföreningens bibliotek i Stockholm.

Utbyte av erfarenheter

En av anledningarna till att databasen RIB startades, var att man ville skapa ett system för erfarenhetsutbyte mellan landets räddningstjänster. Erfarenheter från stora olyckor av olika slag borde dokumenteras och samlas i en bas, där de var sökbara för den som behövde ta del av kunskaperna.

Insamlingen av sådana erfarenheter har inletts, men bör intensifieras. RIB:s roll i erfarenhetsutbytet bör förstärkas. Ju fler sådana dokument biblioteksdelen samlar, desto större blir dess betydelse i det praktiska arbetet ute i landet.

Ett system bör byggas upp, där olika kommunala räddningstjänster knyts till RIB-arbetet, även när det gäller att bevaka olika tidskrifter och ämnesområden för databasens räkning. Detta beräknas kunna startas under 1996.

Figur 5. Informationsflöde till och från RIB.

På vissa områden behöver biblioteksdelen breddas ämnesmässigt. Ett sådant område är information om kemiska stridsmedel, som behöver tillföras för att ge kommunerna och länsstyrelserna bättre bakgrundsmaterial. Denna funktion bör vara utvecklad och operativt tillämpbar under 1997.

Målet bör vara att 500 nya böcker och andra dokument läggs in i basen per år. Löpande bevakas ett antal tidskrifter.

Så småningom bör man också gå igenom en del viktiga tidskrifter bakåt i tiden, för att förteckna och sammanfatta viktigare artiklar i dokumentdelen.

7.3.4 Riksresurslista

Riksresurslistan bör genomgå en revidering innan den införs i sin helhet i RIB. En mer precis definition av resursen, dess storlek och tillgänglighet, när man kan rekvirera resursen etc behöver tillföras. Sökmöjligheter för antal resurser, avstånd till och kontaktmöjlighet med resursen.

Underlaget till riksresurslistan sammanställs idag helt manuellt. Detta arbete bör datoriseras.

En revidering av riksresurslistan kräver medverkan från användarna. Ett projekt för detta har redan startat.

7.3.5 Statistik

Räddningsverket skall förmedla räddningstjänststatistik till alla intressenter via RIB. Målet med statistikförsörjningsprogrammet är att ge alla som genomför eller analyserar åtgärder mot

olyckor tillgång till ett objektiva statistikunderlag. Statistik från farligt godsområdet och räddningsinsatser blir ett värdefullt underlag för sannolikhetsbedömningar i riskanalyser.

Räddningstjänster och länsstyrelser skall via RIB ha direktåtkomst till oidentifierade uppgifter. Statistik användare som inte själva kan hämta uppgifter bör få stöd av handläggare inom RIB-funktionen.

Under de första två åren av drift får Räddningsverket en bild av hur den nya statistiken används hos räddningstjänster, länsstyrelser m.fl. Denna bild skall ligga till grund för vidare utveckling. Dessutom skall de tekniskt mest lämpliga formerna för återkopplingen utarbetas.

Inom statistikförsörjningsprogrammet tas en insatsrapport i bruk av landets räddningstjänster 1996-01-01. Uppgifter från räddningsinsatser samlas i en databas och kopplas i förekommande fall till skadebelopp från försäkringsbolag. Detta möjliggör analys av värdet på det räddade i samband med en räddningsinsats. Med en gemensam insatsrapport som grund skapas förutsättningar för en statistik som skall ge bättre underlag för beslut i räddningstjänstfrågor på alla nivåer.

Räddningstjänsternas intresse av medverkan kan förväntas bero av den återkoppling de får i form av användbar statistik. Det samlade materialet om räddningsinsatser bör därför ge möjlighet till jämförelse med andra kommuner, bättre underlag för räddningstjänstens egen årsberättelse och bättre statistik om och utvärdering av den egna räddningstjänstens insatser.

7.4 Framtida utveckling

Stora potentialer finns även i framtiden för RIB. I produktionsplaneringen önskar vi följa den tekniska utvecklingen bl.a. genom forsknings- och utvecklingsverksamhet. Följande formuleringar är en sammanställning av Räddningsverkets planer med RIB.

- Bättre användargränssnitt skall införas
- Data med hög kvalitet skall tillhandahållas
- Modeller för konsekvensberäkningar skall tillföras
- Statistiken skall utökas och kompletteras
- Priset för RIB skall ses över
- Nya moduler och förbättringar av tidigare skall tillföras
- Stödet för tillsynen av farligt gods skall förbättras och även inkludera andra regelverk
- Stödet för risk och miljöanalys skall tillföras
- Modeller för utökade beräkningar skall tillföras
- RIB skall utvecklas för att vara en resurs även under höjd beredskap
- Stödet till VT-funktionen skall förstärkas
- RIB skall vidgas till att ge stöd vid internationella insatser

7.5 Vissa principfrågor

RIB är en sammanställning av data från flera källor inom och utom Räddningsverket. Ansvaret för att framställa och förvalta dessa data ligger helt inom den enhet som ansvarar för det område som datat gäller, t ex produceras och ajourhålls registret av ansvarig enhet. Att tillhandahålla dessa data är ett arbete som måste genomföras helt oavsett om RIB finns eller ej. Vad RIB tillför är en enhetlig hantering av dessa data. RIB är därför ett sätt att rationalisera Räddningsverkets grunddatahantering. Denna rationalisering kan drivas ännu längre. Det gäller att genomföra följande principer:

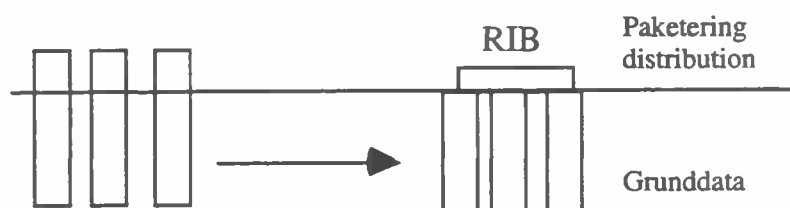
- Alla data registreras endast en gång och vid källan
- Förvaltning skall ske så nära källan som möjligt
- Gemensamt lagringsformat skall underlätta flyttning och samkörning

Kostnaden för RIB kan fördelas på två huvudposter

- Att producera och förvalta data
- Att paketera dem i söksystem samt att distribuera och driva dessa system

Figur 6 illustrerar effekten av en gemensam form för paketering och distribution av grunddata genom RIB.

Kostnaden för produktion och förvaltning av grunddata kan betraktas som en fast kostnad som har sin grund i Räddningsverkets åtagande att tillhandahålla denna typ av information. Som ovan antytts finns här möjligheter till rationaliseringar genom de krav på enhetligt lagringsformat som ställs av både RIB och den policy för informationshantering som Räddningsverket nu ser över.

Figur 6. RIB ensar paketering och distribution av skilda grunddata.

Kostnaden för paketering, drift och distribution har omfördelats från de informationsproducerande enheterna till RIB. Genom den rationalisering som detta innebär kan den gemensamma paketeringen i form av dataprogram för datasökning och presentation göras mer genomarbetad.

RIB är ett effektivt sätt att lösa Räddningsverkets åtagande att tillhandahålla information inom sitt verksamhetsfält. Kostnaderna måste alltså värderas mot effekten av användningen av denna information i samhället. Ett resonemang kring denna värdering har presenterats i avsnitt 3.6.

Räddningsverkets produktionsplan för RIB - funktionen

Verksamhetsmål och produktionsmål på kort och lång sikt

Verksamhetsmål	Produktionsmål, långsiktiga (5 år)	Produktionsmål, kortsiktiga (1 år)
RIB ska vara ett effektivt hjälpmedel för räddningstjänst och vid tillsyn av farligt gods.	Bevaka den tekniska utvecklingen för på området för att utveckla ett enkelt hjälpmedel för räddningstjänsten och vid tillsyn av farligt gods	Delta på mässor, konferenser för att följa utvecklingen inom RIB:s område.
	Samordna utvecklingen av RIB med avseende på användargränssnitt, underhållsrutiner och drift.	Samordna utvecklingen av RIB med avseende på användargränssnitt, underhållsrutiner och drift. Skapa <u>ett</u> original av RIB:s delar.
	Samordna och producera de produkter som behövs för räddningstjänstens arbete och vid tillsyn av farligt gods.	Skolornas bibliotek ska tillföras RIB. Tryck av CD skiva ska ske senast i dec 1996. Ev tryck av riksresurslista.
	RIBfunktionen ska tillhandahålla förvaltningssystem för det interna arbetet med RIB:s olika delar.	Hjälpa till att utveckla administrativa system till förvaltning och uppdatering av bibliotek-, ämnes- och resursdel. Datakvalitetskontroll.
RIB ska kunna användas för att bygga egna produkter	Rådgivning till RIB:s kunder.	Rådgivning till våra kunder både tekniskt och i form av information. Specialprodukter ska kunna levereras efter kundens önskan. Alla på RIB ska kunna svara på frågor om insatsrapporten.

Verksamhetsmål	Produktionsmål, långsiktiga (5 år)	Produktionsmål, kortsiktiga (1 år)
RIB:s användare ska ha tillgång till utbildning på systemet	Utbildning av RIBanvändare.	Utbildning av kunderna efter deras krav. Utbildning på RIB ska ingå i befäls utbildningarna vid våra skolor.
RIB ska vara känt ute i samhället	Marknadsföring av RIB	Delta på mässor bl. a. Brand 96, Skydd 96 och Lastbil 96
RIB:s användare ska kunna lämna synpunkter på innehållet i RIB	Användarträffar/kundbesök ska genomföras med jämna mellanrum.	RIBfunktionen ska tillsammans med berörda enheter anordna träffar. Första året genomförs mest kundbesök. Delta på skolornas kemlärarträffar och på polisträffar.
	Produktutveckling genom samordning med andra sakenheter.	RIBfunktionens huvuduppgifter ska vara att samordna andra enheters arbete som berör RIB. Bidraga med system eller uppgifter och driftmiljö.
	Systemutveckling av RIB så att alla nya delar fungerar så bra som möjligt i befintligt system. Vidareutveckling ska ske vid behov när nya bitar ska tillföras.	Överföring av RIB till windowsmiljö(RIB-WIN) ska vara klart under 96. Överföring av gamla uppgifter från tidigare RIB. Samordna bibliotek (dokumentdel), ämnesregister och resurslista till ett gemensamt system. Sakenheterna ska ansvara för sakuppgifterna.
	Bistå sakenheterna i utvecklingsprojekt av nya delar i RIB. Bl.a. skapa de tekniska resurser som behövs. Tillhandahålla de uppgifter som behövs till de nya delarna. RIB köper in faktauppgifter.	Bistå sakenheterna vid utvecklingen av RIB. Införskaffa de delar som behövs för utveckling som telefonkatalog till resurslistan, avgifter för BIG etc.

Verksamhetsmål	Produktionsmål, långsiktiga (5 år)	Produktionsmål, kortsiktiga (1 år)
<p>RIB ska öka säkerheten vid transport av farligt gods genom att med datorstöd öka efterlevnaden av transportreglerna.</p> <p>RIB ska underlätta och stödja räddningstjänsten i såväl det förebyggande arbetet som vid räddningsinsatsen. Länsstyrelser och kommuner ska kunna använda RIB som datorstöd vid bl a fysisk planering, operativa insatser t.ex. sanering efter utsläpp samt vid höjd beredskap.</p> <p>RIB ska vara ett verktyg för Räddningsverkets interna arbete</p>	<p>Referensgrupper ska bildas vid nyutveckling och förändringar av systemet</p> <p>RIB i drift skall kunna användas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - som stöd vid tillsyn av farligt gods, - som stöd vid planering och genomförande av räddningstjänstinsats - av avsändare och transportörer av farligt gods - som beslutsstöd för kommuner vid fysisk riskplanering - såsom statistikpresentatör inom flera områden <ul style="list-style-type: none"> såsom tillsyn, godsflöden, brott och straff, m.m. <p>RIB ska kunna användas vid frågor om räddningstjänst och verksamhet i anknytning till transport av farligt gods</p>	<p>Referensgrupper kommer att göra kontroller av olika delar av systemet under utvecklingen av RIB-WIN. Här kommer våra lärare på skolorna att medverka och även våra kunder som rätj, polis och tull bl.a.</p> <p>Sammanställning av erfarenheter och inläggning av dokument/data i RIB</p> <p>Räddningsverket ska kunna ge snabb och korrekt rådgivning</p>

Biblioteket M101
Idnr 6879.1.1

Karlstad

073

RIB RÄDDNINGSVRKETs
informationsbank :
utvecklingsplan verksamhetsår

**STATENS
RÄDDNINGSVÄRK**

Karolinen
651 80 Karlstad
Tfn 051 10 40 00

Räddningsverkets bibliotek
Karlstad

26152004513

RÄDDNINGSVÄRKET

rib 6879

Ps:pu

RIB